

Po samomoru predsednika Vargasa**Nove dežele stopajo na pozornico zgodovine****Brazilijska dežela bodočnosti - Gospodarski podaljšek Združenih držav**

Samomor 71-letnega predsednika Vargasa je obrnil pozornost vsega sveta na Brazilijo in Južno Ameriko. Posebno njegovo poslovilno pismo, kjer pravi, da so njegove smrti krivi tuji industrijski močetei, je izzvalo v mednarodni javnosti mnogo živahnega razpravljanja.

Da bodo naši bralci imeli jasno sliko o dogodkih, ki se odigravajo v tem delu sveta, bomo danes govorili o Braziliji. Ta dežela je našim ljudem znana samo po kavi Minas in Santos in po tem, da se tja tudi Slovenci, čeprav neradi, selijo, drugega o Braziliji ne vedo nič.

In vendar gre za deželo, ki jo po obsegu nadkriljujejo samo Sovjetska zveza, Kitajska in Kanada. Brazilija je večja kakor Združene države. Portugalsko govoreče katoliško prebivalstvo je že stoletja združeno v skupni državi, sestoji iz 20 zveznih republik, in šteje skoro 50 milijonov duš. Od teh je okrog ena tretjina Indijancev, črncev in mešancev. Na njenem ozemlju bi pa lahko živelo 500 milijonov ljudi.

Danes se še pretežna večina peča s kmetijstvom in gozdarstvom. Saj ima Brazilija najbogatejše in največje gozde na svetu, bogatejše kakor Sovjetska zveza ali Amerika. Prašume pokrivajo nič manj ko 5.32 milijonov kvadratnih kilometrov, to se pravi, skoro 10-kratno površino Francije. Zanimivo je, da je država dobila ime po drevesu, ki daje na trg cenjeni »brazilski les«.

DEŽELA BODOČNOSTI

Ce bi Brazilija ne imela drugega ko svoje gozdno bogastvo, bi ji bila že s tem zagotovljena velika prihodnost.

Saj je les poleg premoga in železa najvažnejša surovina v gospodarstvu naše dobe. Res je sicer, da danes ne izdelujejo več lesenih ladij, da sta v modernem gradbeništvu železo in beton les skoro docela izrinila, toda važnost lesa se zavoljo tega ni prav nič zmanjšala. Njegov pomen se je nasprotno neznansko povečal.

Les je postal temelj moderne industrije papirja, ki se zelo hitro širi. Iz lesa pridobivajo celulozo, važne kemične snovi, sladkor, krmo za živino, predvsem pa umetna tkiva za izdelavo vseh mogočih oblačil. Umetna tkiva so povzročila pravo revolucijo v tekstilni industriji.

Svetovno gospodarstvo potrebuje letno 1.500 milijonov kub. metrov lesa, za četrtino več, kakor jih morejo dati obstoječi gozdovi. Gozdna površina se zato neprestano manjša. Pomanjkanje lesa je danes pereče svetovno gospodarsko vprašanje.

Brazilija ga ima v neizmernih količinah in veliki raznolikosti. Medtem ko raste v

Evropi 200 raznih dreves, jih pozna Brazilija kar 4000 vrst.

Toda iz brazilskih gozdov ne prihaja le les, temveč tudi velike množine smole, kavčuka, divjega medu, olja, maščobe, zdravilnih korenin in gomoljev ter sadja. Sadni sokovi iz tropičnih gozdov se hranijo v hladilnikih in so jih začeli izvažati. Ker vsebujejo silno mnogo sladkorja, so zelo redilni.

Stoletne brazilske palme nosijo sadove, velike kakor človeška glava, in njihovi popki so šestkrat po več metrov dolgi in nadomeščajo domačinom kruh.

NAJVEČ ŽELEZA NA SVETU

Nekoč je Brazilija živela samo od kmetijstva, v prvi vrsti od kave. Leta 1906 je bilo v kavnihi nasadih vloženih 90 % vsega narodnega premoženja. Danes je Brazilija še vedno najvažnejši dobavitelj kave na svetu, saj raste na njenih njivah nad 3 tisoč milijonov dreves, to se pravi, 3 četrtine vseh kavnihi rastlin na naši zemlji.

Kava je bila bogastvo in nesreča Brazilije. Če je bila letina dobra in cene primerne, so prihajali v deželo velikanski dobički. Če so cene padle, je nastala kriza in so kavo sežigali. Največji dobički so bili l. 1933-34, ko so izvozili nad 29 milijonov vreč po 60 kg. Sežigali pa so je v 12 letih nad 77 milijonov vreč.

Danes so razmere drugačne. Brazilija se trudi, da bi se osvobodila odvisnosti od kave in preusmerja svoje gospodarstvo, kar pa ni lahka stvar. Kava je tudi pokojnemu Vargasu povzročala velike skrbi in težave.

Brazilija išče sedaj dohodke v novih panogah kmetijstva in v industriji. Saditi je začela bombaž in ga proizvaja že skoro 4 milijone bal na leto, to je približno 1 tretjino letine Združenih držav. Nastale so velike tekstilne tovarne.

Najpomembnejše prirodno bogastvo pa so rude. Ameriški strokovnjaki so ugotovili, da ima Brazilija najbogatejša ležišča železa na svetu. Samo v republiki Minas so odkrili nad 16 milijard ton te dragocene rude, kar predstavlja skoro petino poznanih železnih zalog na naši zemlji. Odkrite rude je do 8-krat več, kakor je je v slavnih švedskih ležiščih v Kiruni.

Razen tega ima Brazilija v svoji zemlji celo vrsto zelo redkih rudnin, n. pr. monazit in torium, ki so potrebne za proizvodnjo atomskih sile ter jih krvavo potrebujejo Združene države. Edino, kar Braziliji primanjkuje, je premog. Tega mora uvažati.

AMERIKA IN BRAZILIJA

Vendar Združene države ne potrebujejo le dragocenih »redkih rudnin«, temveč tudi

(Nadaljevanje na 3. strani)

»Najtežji poraz v povojni dobi«

Francoski parlament je odklonil zakon o skupni evropski vojski. Dogodek je naredil silen vtis na mednarodno javnost. Komunisti vseh dežel se vesele, medtem ko se na zapadu širi čedalje globlja nevolja na Francijo in Mendès-Francea.

Eisenhower je izjavil, da je to velikanski neuspeh »v borbi proti mednarodnemu komunizmu« in »najtežji poraz zapada v povojni dobi«. Njegov zunanji minister Dulles je pa rekel: »Smatrati je treba za tragedijo, da se je nacionalizem, podpiran od komunizma, uveljavil v tej državi do tolike mere, da je spravil v nevarnost vso Evropo«. Napovedal je, da bo Amerika prisiljena temeljito spremeniti svojo politiko do Evrope.

KAKŠNE BODO POSLEDICE?

Na zapadu so mišljenja, da so sedaj nujno potrebni odločni in hitri sklepi. Ker so v Ameriki prepričani, da se zapadna Evropa ne more uspešno braniti brez pomoči neodvisne in oborožene Nemčije, bo prva posledica ta, da bodo Nemčiji vrnilo popolno samostoj-

nost. S tem se strinja tudi Mendès-France.

Drugo vprašanje je pa oborožitev Nemčije. Francozi se boje naraščajoče moči nemškega soseda in zato bi radi držali njegovo vojsko pod stalnim nadzorstvom.

Angleži in Amerikanci so pa prepričani, da bi Nemci sodelovali pri obrambi Evrope samo kot popolnoma enakovreden in enakopraven narod.

Kaj sedaj? Mogoče je, da se Amerika nasloni na Nemčijo ter organizira evropsko vojsko brez Francije.

Druga možnost pa je, da se na zapadu pomirijo ter oslonijo obrambo Evrope na Atlantsko zvezo, v katero bi sprejeli tudi Nemčijo, tako da bi Francozi in Nemci sodelovali skupno z ostalimi državami na obrambi zapadnega sveta. Saj je Mendès-France ponovno poudaril, da hoče Francija ostati tudi v bodočnosti zvesta članica Atlantskega sporazuma!

Kako se bodo dogodki razvijali, ne vemo. Jasno je le to, da stojimo pred važnimi spremembami v mednarodni politiki.

TRŽAŠKO VPRAŠANJE

Razgovori o Trstu se nadaljujejo med štirimi stenami in so oviti v strogo tajnost. Iz Londona sporočajo samo, da so diplomati spet naleteli na težave. V čem te obstajajo, niso rekli.

Prej so vladni časopisi poudarjali, da se bije borba za mejo v Miljskih hribih in za narodne manjšine. Jugoslavija je baje zahtevala, naj se vse pravice, ki gredo tržaškemu Slovincem, natančno in podrobno zapišejo, sedaj pa zahteva baje Italija, da se določijo zanesljiva jamstva za narodne svoboščine Italijanov v coni B. V tej stvari sta obe strani nepopustljivi.

Na podpis pogodbe — pravijo — bo treba zato še »nekaj časa« čakati.

KAZNUJTE ZLOČINCE

Pretekli teden so v skladiščih tržaških železnic po golem naključju odkrili velikansko množino orožja. Gre za 40 zabojev, v katerih so našli strojnice, avtomatične samokrese in nič manj kot en milijon izstrelkov. Zaboji so bili skrbno skriti za umetnim zidom iz opeke.

Kako je bilo mogoče sezidati steno pred nosom carinikov, ki tam stalno stražijo? Kako spraviti v skladišče toliko zabojev, da železničarji tega ne opazijo?

Kakšnim namenom naj bi orožje služilo, ni treba pojasnjevati. Saj se je Trst zaradi požigov narodnih domov in napadov na tiskarne že davno osramotil pred omikano Evropo. Tudi po tej vojni so se tu godila ostudna nasilja.

Najnovejše odkritje je do dna duše razjarilo prebivalstvo. Orožje, ki je bilo namenjeno drugim — gre ljudski glas — bi se moralo najprej preizkusiti na krivcih, pa bi v Trstu zavladal mir.

ŽEPNE VODIKOVE BOMBE

Predsednik ameriškega parlamentarnega odbora za atomsko silo Hinshaw je izjavil, da misli Amerika izdelati zelo male vodikove bombe, ki jih bo s pomočjo letal ali rakete lahko nesi do vsake točke naše zemlje. Zgradili bodo tako brza letala, da bodo prišla tudi v najbolj oddaljen del sveta in se vrnila domov, ne da bi bilo treba menjati gorivo.

Letalci bodo čedalje manj potrebni, zakaj rakete in zrakoplovi lahko zadenejo svoj cilj tudi brez moštva. Z eno žepno bombo lahko uniči cel sprevoz ali konvoj ladij.

Obeta se nam torej prav lepa bodočnost.

POSTRANSKI DOHODEK KRALJICE

Angleška kraljica Elizabeta II. je lastnica 80 lepih dirkalnih konj. Navadno imajo gospodarji teh dragih živali z njimi le zgubo. Letos pa je imela Elizabeta II. s konji izredno srečo. Z njimi je zaslužila na dirkah okrog 70 milijonov lir.

Naročnikom Novega Lista

V današnji številki prilagamo položnice za tiste, ki so plačali trimesečno naročnino. Prosimo jih, naj čimprej položnice izpolnijo in oddajo na najbližjem poštnem uradu. Oglasijo se lahko tudi v naši upravi vsak dan, razen nedelje in praznikov, od 9. do 13. ure.

UPRAVA

»STRASTEN NACIONALIZEM«

Na Dunaju so te dni zborovali zastopniki parlamentov iz 37 držav. V Avstrijo je prislo 360 poslancev iz vseh delov sveta in razpravljalo o najvažnejših političnih vprašanjih naše dobe.

Švicar De Blonay je govoril tudi o Trstu. Ne gospodarske ali politične koristi, je rekel, ampak »strasten nacionalizem« je kriv, da se tržaško vprašanje ni rešilo, kar močno ovira evropsko sodelovanje.

Italijanski zastopnik Codacci Pisanelli je videl v teh besedah napad na Italijo ter se začel braniti: razlikovati je treba med »pretiranim nacionalizmom« in »zdravim rodoljubjem«. Če zahtevamo, naj se Trst vrne v naročje domovine, je razlagal, nas k temu ne podžiga nacionalizem, temveč »zdrav patriotizem«.

ELEKTRIČNO OKO

Ameriška policija ima na razpolago nov izum, da z njim lahko preiskuje pakete, ne da bi jih odpirala. Pred kratkim je v darilni pošiljki iz Nemčije odkrila z »električnim očesom« kup diamantov v vrednosti 15 mili-

jonov lir. Pomešani so bili med steklom.

Ko so naslovljenci prišli, da dvignejo pakete, jih je policija zgrabila in s tem odkrila organizacijo tihotapcev.

DOLŽNOST ČASOPISJA

So med nami ljudje, ki so Novemu listu zamerili, da je De Gasperijevo politiko s Slovenci neprikrito obsodil.

Res je, da bi bili lahko posnemali druge liste ter krivice, ki jih naše ljudstvo zavoljo te politike danes trpi, kratko in malo zamočali.

Mi smo pa mnenja, da je treba povedati resnico in ugotoviti, kako De Gasperijeva Kršč. demokracija ogroža narodni obstanek našega ljudstva.

CHURCHILL PISATELJ

Stari angleški državnik je znan tudi kot sijajen časnikar in pisec. O drugi svetovni vojni je objavil obširno delo, ki so ga prevedli skoro v vse važnejše jezike.

Churchill je najbolje plačani pisatelj na svetu. Saj je samo s tem delom zaslužil nad tisoč milijonov lir.

Žrtvam Hitlerjevega preganjanja

PRISPEL JE ODGOVOR IZ BONNA

Novi list je svoj čas objavil, da je vlada Zapadne Nemčije izdala zakon, ki priznava žrtvam nacionalno-socialističnega preganjanja pravico do odškodnine. V poštev prihajajo pri nas v prvi vrsti osebe, odgnane od Nemcev v koncentracijska taborišča.

Ker je bil zakon v nekaterih točkah nejasen, smo se obrnili na vlado v Bonnu, od koder je s precejšnjo zakasnitvijo sedaj prišel odgovor.

Nemško ministrstvo za finance nam sporoča naslednje:

1. Odškodninski zakon z dne 18. 9. 1953 (BGBl I. S. 1387) ne priznava pravice do odškodnine samo nemškemu državljanom in osebam nemške narodnosti, ampak tudi inozemcem. Iz tega bi izhajalo, da imajo tudi naši preganjanci ali njih sorodniki pravico zahtevati odškodnino.

2. Pravico do odškodnine imajo po zakonu tudi osebe brez državljanstva, če so bile preganjane zaradi svoje narodnosti ter si trajno oškodovale zdravje.

3. Toda preganjanec mora dokazati, da je 1. jan. 1947 imel stalno bivališče na ozem-

lju Zapadne Nemčije ali v zapadnem delu Berlina oziroma da se je pred tem časom od tam izselil.

4. Oškodovanci, ki bivajo v inozemstvu, morajo vložiti prošnjo najkasneje do 30. septembra 1955.

Naši ljudje imajo torej še na eno leto časa na razpolago.

5. O odškodnini odloča predsednik vlade (Regierungspräsident) v Koelnu.

Preganjanci lahko dobe obrazce z vsemi potrebnimi navodili tudi pri nemških diplomatskih zastopništvih v tujini. Za nas pride v poštev nemški generalni konzulat v Milanu.

Ker se nam zdi zadeva važna, smo predlagali, naj naši preganjanci ustanove poseben odbor, ki bo znal primerne braniti njihovih koristi. Potrebno je proučiti različne zakone, stopiti v stik z nemškim milanskim konzulatom in potovati, če treba, v Nemčijo.

To delo more izvršiti le odbor, v katerem naj sedi tudi pravno izveščana oseba. Posamezni oškodovanci si ne bodo mogli sami pomagati!

OBISKI V JUGOSLAVIJI

Predsednik turške republike Bajar je prislo na prijateljski obisk v Jugoslavijo. Na Reki so ga pozdravili z 21 topovskimi streli; mesto je v zastavah in slavelokih. Ravno tako svečano je okinčan Beograd.

Namen obiska — je rekel predsednik Bajar — je v tem, da poglobimo prijateljstvo med junaškimi, a vendar treznimi ljudstvi naših držav, ki sta sklenili braniti skupno svojo svobodo in neodvisnost.

Sredi septembra prispe v Jugoslavijo tudi slavni angleški vojskovodja maršal Montgomery. Ostane teden dni in bo gost maršala Tita.

KOLIKO NAS STANEJO BEGUNCI?

Na Tržaškem živi nad 4000 oseb, ki so pribežale k nam iz za železne zaves.

Za njih vzdrževanje je ZVU potrosila v enem letu 670 milijonov. K temu pridejo stroški za uradništvo, bolnišnice in slično. Računajo, da znaša ves strošek 1 milijardo letno.

Kdo to plačuje? Pravijo, da Italija, ker je po mirovni pogodbi dolžna kriti naše primanjkljaje. V resnici nam daje le posojila, ki jih bo treba prej ali slej vrniti.

Vse breme pade torej na naše prebivalstvo, kar ni pravično. Begunci so posledica vojne, ki so jo vodile velesile in ne Trst. O ne bi zato morale nositi stroške.

Povrhu je ZVU potrosila v enem letu 100 milijonov za istrske in dalmatinske begunce. Ti v večini niso Istrani in Dalmatinci, marveč uradniki, ki jih je Mussolini poslal iz Italije v te dežele in bi se morali vrniti v svoje rojstne kraje.

Nove dežele stopajo na pozornico zgodovine

(Nadaljevanje s 1. strani)

brazilsko železo. Lastni bogati rudniki okoli jezera Lake Superior jim ne zadostujejo več. V teku dveh pokolenj so Amerikanci rudo, ki je ležala na planem, izčrpali. Če hočejo priti do železa, morajo sedaj čedalje globlje pod zemljo, kar preizvodnjo zelo podražuje.

V Braziliji najdeš pa rude, kolikor hočeš, tako rekoč na polju. Obe deželi se gospodarsko sijajno dopolnjujeta: Amerika ima največje jeklarne, Brazilija največja ležišča železa na svetu. Povrh imajo Amerikanci strokovnjake, veliko izkustvo in mnogo denarja, kar vse Brazilcem primanjkuje. Brez kapitala se tudi najbogatejša dežela ne more razviti ter ostane kljub prirodnim zakladom revna in nazadnjaška.

V začetku so se za industrijski razvoj Brazilije zanimali Angleži. Toda brazilska vlada je avgusta 1939 z Londonom sklenjene pogodbe odpovedala ter se oktobra 1940 popolnoma oslonila na Washington.

Tedaj se je zčila v deželo reka dolarjev. Amerikanci so začeli urejevati rudokope, črpati iz zemlje petrolej, širiti pristanišča, graditi elektrarne in železnice, ustanavljati tovarne in oživljati skoro vse panoge brazilskega gospodarstva.

Uspehi seveda niso izostali: Brazilija, ki je še l. 1926 morala bombaževino uvažati, je l. 1947 prodala tujini že okoli 17 tisoč ton tekstila. V svojih jeklarnah izdeluje železniške tračnice in lokomotive. Napredek je velik, če pomislimo, da je Jugoslavija začela izdelovati tračnice šele nekaj let pred 2. svetovno vojno. Prej popolnoma poljedelska Brazilija ima danes že nad 100 tisoč industrijskih podjetij in število delavstva je naraslo na približno 2 milijona. Pokrajina São Paulo je štela l. 1900 nekaj nad 2 milijona prebivalcev, l. 1950 pa že nad 9 milijonov.

NEVARNOSTI INDUSTRIJIZACIJE

Pri tem je treba pa pomisliti, da je pretežna površina orjaške dežele še neodkrita. Gospodarsko življenje se odigrava na ozkem pasu 200 km od obale, medtem ko so vsa silna ozemlja notranjosti skoro neraziskana. Tu ni ne železnice ne cest in promet je le deloma mogoč na rekah. Od enega do drugega dela Brazilije potujejo zato z letali. Bog ne daj, da treščiš z letalom v pragozd med divje zveri!

Zemljo obdelujejo v Braziliji z zelo zastarelimi sredstvi. Saj je orjaška dežela imela l. 1949 vsega le 3500 traktorjev. Ameriški podjetnosti se odpirajo zato brezštevilne možnosti. Gospodarsko izkoriščanje Brazilije je šele pričelo. Dela in zaslužka je dovolj za nekaj stoletij.

Ameriški kapital je Braziliji nujno potreben, če se hoče izkupati iz zaostalosti in postati napredna in bogata dežela. Potrebni so ji ameriški strokovnjaki in organizatorji. Toda Brazilija postaja s tem čedalje bolj odvisna od Združenih držav. Ze danes gre skoro vsa brazilska kava in ruda v Ameriko, od koder prihaja Braziliji premog in druge potrebščine.

Medtem ko je Argentina kulturno in gospodarsko usmerjena na Evropo, se Brazilija čedalje tesneje povezuje z Združenimi državami, četudi je morska pot iz Brazilije v

Evropo krajša kakor v Severno Ameriko. Brazilsko in ameriško gospodarstvo se vedno bolj spajata v nedeljivo enoto: Brazilija je postala nekaj gospodarski podaljšek Amerike.

Politične nevarnosti so očitne: obe državi sta sicer politični zaveznici, toda mogočna Amerika ima seveda glavno in odločilno besedo. Braziliji se lahko zgodi, da zgubi samostojnost in postane podložniška država Washingtona.

BRAZILSKA DELAVSKA STRANKA

Proti tej nevarnosti se je boril, kakor se zdi, pred svojo smrtjo tudi predsednik Vargas, ki je bil izrazit narodnjak.

Nagla industrializacija je pa združena tudi z velikimi socialnimi nevarnostmi. V političnem pregledu o Guatemali je Novi list že povedal, da ima preprosto ljudstvo v južnoameriških republikah zelo malo vpliva in pomena. Te države so sicer na papirju vse demokratične, toda vsa oblast je dejansko v rokah domačih velikašev, izvečine potomcev nekdanjih evropskih naseljencev in osvajačev, ki brezobzirno izkoriščajo delovno silo revnega, posebno temnopoltega prebivalstva.

Tudi iz industrializacije Brazilije vlečejo

poleg Amerikancev največje dobičke domači velikaši. Delavci morajo težko delati in so slabo plačani, medtem ko si mogotei kopičijo silna bogastva.

Take razmere so seveda kakor nalašč ustvarjene za uspešno komunistično propagando. Zdi se, da se je pokojni Vargas tega zavedal, in zato se je naslonil na brazilske delavsko stranko, v katere programu je stala zahteva, da mora družba zagotoviti delovnemu človeku dostojno življenje zanj in za njegovo družino. V koliko je Vargas uspel, je seveda drugo vprašanje. V testamentu je obžaloval, da ni za svojega dolgoletnega vladanja dosegel več za delovno ljudstvo.

Temu je najbrž vzrok grabežljivost Vargasovih bogatih rojakov, ki so sedeli tudi v njegovi stranki.

In vendar gre za socialni problem, od čigar pravične rešitve je odvisna bodočnost dežele. Če ga ne bodo pravočasno rešili, bodo postale v Južni Ameriki komunistične revolucije neizogibne.

Velika odgovornost zadene tudi Amerikance. Njih dolžnost je, da pri dajanju kreditov zahtevajo od brazilskih podjetnikov, da zagotovijo delavcem primeren delež na rastoči blaginji države. Izsilijo naj v Braziliji socialne ustanove, kakršne imajo doma, pa se ne bo treba bati krvavih prevratov in socialnih revolucij na ameriški zemljini.

NOVICE

ZAUPNICA FRANCOSKI VLADI

Francoski parlament je z veliko večino odobril politiko Mendès-Francea v Tuniziji in Maroku. Zanj je glasovalo 541 poslancev, proti le 122.

Sedaj ima Mendès-France pooblastilo, da se pogaja z zastopniki obeh dežel in uredi razmere v Severni Afriki.

PROTITALIJANSKE DEMONSTRACIJE V SOMALIJI

V Mogadisciu, glavnem mestu nekdanje italijanske kolonije Somalije, je prebivalstvo demonstriralo pred sedežem italijanskega predstavništva. Nastali so neredi, v katerih je bilo več ljudi ranjenih in ena oseba ubita.

Kmetje iz okolice so položaj izkoristili ter vdrli na nekatera italijanska veleposestva in jih izropali.

Dne 29. avgusta je bil v Somaliji zopet mir.

PIVOVOD

V nemškem mestu Luebecku so si pivovar narji izmislili poseben način reklame za njih pijačo. Na trgu so zgradili vodnjak, toda namesto vode teče iz njega — pivo. Preteklo nedeljo so ga slovesno odkrili.

Piva si pil brezplačno, kolikor si hotel. Ljudi je bilo toliko, da so morali trikrat napolniti vodnjak s pivom. Vsakokrat po 10 tisoč litrov.

Sklenili so ponoviti obred vsako leto na prvo nedeljo po 12. avgustu. »Pil bi ga vsak hudič, plačal pa nič«.

KAČA V SLAŠČIČARNI

Dne 26. avgusta je v Mogliano Veneto nastala v neki slaščičarni velika zmeda in zmešnjava. Mlado dekle je kar naenkrat

pretresljivo zavriskalo in kakor brez uma hitelo k izhodu. Ko so se gostje ozrli, so zagledali meter dolgo kačo, ki se je plazila pod mizami.

Občinstvo je ko noro drvelo na cesto. Končno so ugotovili, da je kača prišla iz sosedskega cirkusa in da ni prav nič nevarna. Lastnik jo je pobral in nesel mirno domov.

MLADA VIETNAMSKA MATI, KI JE Z OTROKI ZBEZALA PRED HO SI MINHVO VOJSKO

Dopisi iz Tržaškega

NABREŽINA

Dve leti je že preteklo, odkar so nam oblastva napravila vnebovpiječo krivico: odstranila so table s sloveskimi imeni krajev naše občine in s tem potrdila krivično fašistično zakonodajo.

Vsi se še dobro spominjamo, kako veliko ogorčenje je tedaj napolnilo srca vsega našega ljudstva. Duhovniki nabrežinsko-devinske občine so celo v cerkvi protestirali proti tej krivici, ki je poteptala ne le človeške, temveč tudi božje zakone.

Lahko rečemo, da smo takrat storili vse, da bi oblasti svoj sramotni ukaz umaknile, a zaman! Table s slovenskimi krajevnimi imeni so izginile in Slovenci smo zopet morali požreti težko žaltev.

Zelo pa se čudimo, da je izginilo tudi nekaj drugih cestnih napisov v slovenščini, ki nam jih zakon dovoljuje. Zakaj to?

Nabrežinci želimo in zahtevamo, da naša občina postavi nove take slovenske napise!

SV. KRIŽ

Ko smo zadnjič poročali o bogatem lovu na tune, smo želeli našim ribičem, da bi jih ti gostje kolikor mogoče pogosto obiskali. Zelja se je uresničila. Ta teden so se kar dvakrat pojavile jate tunov in kriški ribiči so bili tudi s tem lovom zadovoljni.

Predvidevajo, da se bodo te ribe še nekaj časa zatekale v naš zaliv.

KONTOVEL

Prve dni minulega tedna je bila naša vas pogreznjena v globoko žalost. Izgubili smo mladeniča Stanka Segino, ki se je prejšnjo nedeljo ponesrečil z motorjem v bližini Krmina. Pokopali smo ga na domačem pokopališču v sredo.

Velika množica, ki ga je spremljala na njegovi zadnji poti, priča, kako priljubljen je bil pokojni Stanko.

Pogreba se je udeležil tudi pevski zbor Prosek-Kontovel in domača godba.

Svojcem izrekamo iskreno sožalje!

Dopisi iz Goriške

POJASNILO

V 13. številki smo v dopisu iz Standreža poročali o 35-letnici službovanja g. Fileja Josipa pri mestni občini. V tej zvezi je goriški župan poslal »ravnateljstvu« našega lista uradno pismo, kjer je v glavnem rečeno naslednje:

»Uzakonjena navada je, da občinska uprava nagradi vse svoje uslužbence ob 25-letnici službovanja z izplačilom ene mesečne plače. Tega pravila smo se držali tudi pri g. Fileju, ko je praznoval 25-letnico službovanja; nagrado mu je izplačal tedanji »Podestá« z odlokom št. 151/173 od 29. decembra 1944.

Pripombe vašega lista niso utemeljene, ker za 35-letnico zakon ne predvideva nobene posebne nagrade.

Gospodu županu se zahvaljujemo za pojasnilo, čeprav se nam zdi nepotrebno, saj smo za pravilo o nagradi že prej vedeli.

Naše pojasnilo pa naj bo tole:

Goriškemu g. županu najbrž ne ugaja v dopisu naslednji stavek: »Čudimo se, da je županstvo popolnoma prezrlo jubilej enega izmed najstarejših uradnikov. Ali je morda hotelo s tem izraziti, da je g. Filej Slovenec?«

Kdor dobro razume izraz »popolnoma prezrlo«, ve, da nismo mislili na kako denarno nagrado. Hoteli smo samo pripomniti, da se županstvo ni spomnilo 35-letnice službovanja g. Fileja niti z besedico ustnega ali pismenega čestitanja. Gospodom, ki so odgovorni za mestno upravo, je dobro znan običaj, da si za godove, rojstne dneve in različne jubileje med seboj v krščanski družbi voščimo, čestitamo in roke stiskamo!

IZ ŠTEVERJANA

Pretekli petek se je težko ponesrečil naš zidarski mojster, 20-letni mladenič Aldo Gravner. Ko se je peljal na delo v Stražicah na motornem vozilu, je na ovinku tik pod Dvorom nesrečno zadel ob vozača na lam-breti.

Takoj so ga prepeljali v goriško bolnico, kjer se bo moral zdraviti vsaj 40 dni.

Mlademu mojstru vsi Steverjanci iz srca želimo, da bi čimprej ozdravel ter čil in vesel zopet prepeval, saj je vnet cerkveni pevec.

Z letošnjo letino Steverjanci ne moremo biti zadovoljni. Dohodek od prodaje češenj in breskev je bil zelo pičel, nad tretjino breskev so nam ptiči pojedli; tudi trta kaže slabo in vina bo letos vsaj za tretjino manj kolani; sliv, jabolk in hrušk pa sploh ni; v jugozapadnem Steverjanu pa je še toča kmetom uničila skoro ves pridelek.

Največjo škodo je Steverjancem in sploh vsemu slovenskemu prebivalstvu obmejnih krajev povzročila lahkomišelnost Pellova mobilizacija. Njegova krivda je, da so kmetje v preplahu, ki ga je povzročila njegova mobilizacija, prodajali po naravnost sramotno nizki ceni živino, zlasti prašiče. Posledica je, da več ko ena tretjina števerjanskih kmetov nima letos prašičev za zakol.

Državna oblastva imajo zopet lepo priliko, da priskočijo bednemu obmejnemu slovenskemu ljudstvu na pomoč, saj je ravno neodgovorna politika ministrskega predsednika Pelle povzročila v glavnem njihovo izredno stisko.

RAZSTAVA PTIC V GORICI

Že več ko 400 let je na dan sv. Jerneja (24. avgusta) v Gorici razstava ptic. V zadnjih letih pa je skoraj ni bilo. Letos so jo spet priredili. Ustanovljen je bil celo pripravljani odbor in moramo priznati, da je razstava odlično uspela. Udeležilo se je je nad 30.000 ljubiteljev ptičjega petja, ki so občudovali kar 3000 najrazličnejših ptic. Videli si razne vrste drozgov, kosov, škrančkov, vrabcev, papig itd. Najlepši je bil prizor, ko je nenadoma cela jata ptic zahrepenela po zlati svobodi in veselo zletela v božjo prirodo!

BEGUNSKA TABORIŠČA V TRSTU

Članek duhovnika Komjanca o beguncih se pri- tožuje med drugim nad »dezorganizacijo dušnega pastirstva« v taboriščih Italije, Avstrije in Nem-rije: za vse druge narodnosti da »je bolje poskrb- ljeno kakor za Slovence«.

Pozanimali smo se, kakšne razmere vladajo na Tržaškem in ugotovili naslednje. Za dušne potrebe taboriščnikov se je najprej zanimal duhovnik Bele z Opčin. Ko je pred več ko enim letom odpotoval v Rim, sta se za begunce začela malce zanimati dva slovenska duhovnika, čeprav sta bila oba za- poslena že v drugih rednih službah. Oba sta oprav- jala delo brezplačno.

Begunci rimsko-katoliške vere so večkrat prosili cerkvene predstojnike za rednega dušnega pastir- ja, a niso bili nikdar uslišani. Stokrat so jih tola- žili s tem, da je v Trstu dovolj duhovnikov, ki ra- zumejo hrvatsko in slovensko. Toda krajevni žup-niki, pod katera spadajo taborišča, so izjavljali, da zaradi prezaprslenosti ne morejo vzeti nase novih oremen. Priznali so pa, da bi bilo res potrebno ime- novati za begunce rednega dušnega pastirja s po- polnim znanjem slovenščine in hrvaščine. Saj ne gre le za begunce, temveč tudi za stotine družin, ki so se izselile iz Jugoslavije z rednim potnim li- stom ter čakajo kot ljudje brez državljanstva (a- polidi) tu že leta na dokončno izselitev.

Družine imajo male otroke, med njimi se skle- pajo številne poroke, pa tudi za njihovo socialno oskrbo bi se najbolj zanimal duhovnik.

Vendar je ves trud taboriščnikov bil zaman. Medtem ko imajo grko-katoliki lastnega rednega duhovnika in menda celo dva, se za Slovence in Hrvatke ne briga tako rekoč nihče. Če bi ne bilo dveh slovenskih prostovoljcev, bi bili rimo-katoliki ostali sploh brez duhovne oskrbe.

KDO JE ODGOVOREN?

Po cerkvenih predpisih je za dušno pastirstvo odgovoren škof. Vendar se za begunce in izseljen- ce močno zanima tudi velika organizacija ameri- škikh katolikov: National Welfare Catholic Con- ference (NWCC), ki deluje v vseh evropskih drža- vah ter nudi socialno pomoč katoliškim beguncem.

Tržaški odsek imajo v rokah Amerikanci in do- mači Italijani. Italijanskemu šovinizmu je uspelo tudi to organizacijo vpreči v svoj protislovenski voz. Levji del velikih podpor, ki prihajajo iz A- merike, si vzamejo Italijani, Slovencem ostanejo drobtinice. Slovenci niso pripuščeni v upravo skup- nih skladov.

Ravno tako pristranski so uradniki ZVU, ki u- pravljajo taborišča. Zlasti sta se proslavila povelj- nik Farr in njegov namestnik Hassl. Edinega slo- venskega duhovnika, ki je po odselitvi sobrata re- dovnik nad eno leto obiskoval taboriščnike, sta začela sumničati, da je nevaren titovec, in to zato, ker ni mogel odobravati vseh nepremišljenih pobe- gov nedorasle mladine iz domovine ali ni hotel verjeti, da so čisto politični preganjanci, marveč jih pozival, naj svoj antikomunizem dokažejo z zglednim moralnim in krščanskim življenjem.

Mlada častnika ne moreta razumeti solza sloven- skih mater, katerim so nedorasli sinovi in hčere ubežali z doma brez slovesa in pozdrava. Če jih duhovnik očetovsko popraša, zakaj so pravzaprav zbežali, ko niso bili ravno politično ogroženi, in ali so se morda prej informirali, kako počasi gre selitev v prekomorske dežele, tedaj je za oficirja to nevarna titovska propaganda. Bolje bi bilo, da se gospod major potrudil zboljšati disciplino v ta- borišču, kjer so na dnevnem redu pretepi, tatvine, prostitucija in podobne stvari.

A glej spaka, ravno na tem njegovem lastnem področju je majorju sposobnost odpovedala. Pred nedavnim so 3 Bolgari skoraj do smrti pretepli Poljaka in mož je nad dve uri ležal v nezavesti, preden je nekaterim njegovim prijateljem uspelo priključiti policijo. Tisti, ki so zaprli izhode in ovi- rali, da pride policija, so še danes nekaznovani!

Tu naj se mlada moža izkažeta, ne pa da se za- letavata v poštenega in izkušnega slovenskega du- hovnika, ki ne prejema za svoj trud niti vinarja, medtem ko teče njima za posedanje po pisarni po več stotisoč mesečne plače!

Svoje delo sta kronala s tem, da sta edinemu slovenskemu duhovniku prepovedala vsak nadalj- nji vstop v taborišče. Ker ni do danes nihče pre- vzal njegovih poslov, so zdaj rimo-katoliki brez vsakega duhovnika, ki bi jih obiskoval in se zani- mal za njih dušni blagor. Nad tisoč ljudi se začu- deno sprašuje, kje je katoliška Cerkev, da zanje nič ne skrbi, in kakšna je zapadna demokracija, ki sabotira dušno pastirstvo med begunci in izse- ljenci hrvatske in slovenske narodnosti.

Dopisi iz Goriške

IZ RONK

V preteklem tednu je odbor obč. podporne ustanove razpravljal o podporah revščem. Tajnik g. Tamburin je poročal, da je podporni ustanova ugodno rešila 181 prošenj in da je bilo dodeljenih 350 tisoč lir; poleg tega je bilo nakazanih še 90 tisoč družinam, ki prejemale stalno mesečno podporo.

Naša občina je torej plačala za mesec avgust vsega skupaj skoro pol milijona lir revnim družinam.

KRMIN

Ta teden se bodo začela obnove dela pri vodovodnih cevih v našem mestu. Začetna dela bodo stala 15 milijonov. Ker bo za obnovo potrebnih 150 delovnih dni, pomeni ukrep občinske uprave tudi znatno olajšanje brezposelnosti, ki je v našem mestu zelo občutna.

Delo je prevzela goriška gradbena tvrdka Mattioli.

PEVMA

V petek, 27. avgusta, se je pomikal iz bolnice pri Rdeči hiši proti Pevmi pogrebni sprevod. Udeležba je bila častna. Lepo je bilo videti zlasti belo oblečena dekleta. Pri soškem mostu je čakalo mnogo ljudi in od tam so fantje nesli rakev proti naši cerkvi.

V rakvi je ležala komaj 26-letna Marija Primožič. V cerkvi ji je zapel moški zbor »Usliši nas, Gospod«, na pokopališču pa »Nad zvezdami«. Domači župnik se je v toplih besedah od nje poslovil in udeležencem stavil v zgled njeno Bogu vdano smrt.

Hudo prizadeti družini naše iskreno sožalje!

IZ JAMELJ

Pred kratkim smo pokopali staro kraško korenino, domačina Pahorja Andreja, ki je umrl v 70. letu starosti.

Pokojni Andrej je bil vesten in priden gospodar, pa tudi zaveden Slovenec. Po večmesečni bolezni je končno ugasnila njegova življenjska sila.

Njegovega pogreba, ki je bil predpreteklo nedeljo, se je udeležila vsa vas. Bog mu daj večni mir in pokoj!

Njegovi družini naše iskreno sožalje!

IZ TRŽIČA

Zadnjič smo poročali iz Tržiča, da je naša ladjedelnica dobila veliko naročilo železniških voz za državo Pakistan v Indiji.

Danes pa obveščamo javnost, da je brodar-ska družba Bennati baje naročila gradnjo dveh velikih petrolejskih ladij. CRDA je načrte že izdelala in tvrdka jih je odobrila. To bi bilo zdravilo za ves goriški Kras. Zopet zdravilo proti brezposelnosti. Bog daj, da bi te vesti odgovarjale resnici!

POTREBE SLOVENSKE OBČINE NA GORIŠKEM

Iz Dola, z Vrha, iz Števerjana in Sovodenj smo prejeli mnogo dopisov, v katerih ljudje izražajo željo po javnih delih v svojih naseljih. V nekaterih vaseh manjka elektrika, v drugih vodovod; ceste bi bilo treba popraviti itd.

Nepriistranski opazovalec more ugotoviti zanikrnost deželne in državne uprave za potrebe slovenskih občin.

Razume se, da ne zmorejo velikih bremen občine same, saj tega ne zmorejo niti fur-

lanske, ki so bogatejše. Državna uprava potroši za furlanske občine milijone in milijone, medtem ko popolnoma zanemarljivo potrebe našega ljudstva.

Kdaj bodo merodajni oblastniki razumeli klic naših ljudi?

Zato zgradite jim čimprej potrebne vodovode, zlasti v Števerjanu, Sovodnjah in na Krasu, dajte Dolo in drugim vasicam elektriko, kakor smo v našem listu že pisali!

SLAVJE GORIŠKEGA TISKA

Goriški tiskarnarji so praznovali drugo stoletnico goriškega tiska. Slavja so se udeležile vse družine goriških tiskarnarjev, med njimi tudi družini gg. Budina in Lukežiča. Vesela zabava je bila v znani Gruzovinovi gostilni pri severni postaji.

Goriške tiskarnarje moramo pohvaliti predvsem zato, ker so se na slavlju spomnili svojih 34 tiskarniških delavcev, ki zvesto

služijo pri njihovih podjetjih že nad 15 let. Obdarovali so jih z diplomami in devetimi zlatimi kolajnami.

Gospodje tiskarnarji so ob drugi stoletnici tiska marsikaj dobrega privoščili sebi in svojim delavcem. Pa tudi na kulturo niso pozabili. S svojim lepim petjem se je zlasti izkazala šestletna Aleksandra Lutman.

TAKI TIČI SPADAJO RES V „KEHO“

V preteklem tednu je goriška policija spravila v zapor nekega 21-letnega Armanda Battistella, ki uživa glas izvežbanega strokovnjaka v talvini koles. Tatič je doma iz Pordenona. Svoje tatvine koles je opravljal izmenoma v Vidmu in Gorici. Zaenkrat je ugotovljeno, da jih je ukradel kar pet.

Včasih je zapor za take tiče kar zdravilen, zgodi pa se, žal, večkrat, da se v svoji zločinski spretnosti v zaporu še bolj izpopolnijo.

Mi želimo mlademu fantu, da bi spadal med one, ki jih resna šola zapora pobiljša.

Kanalbka dolina - Beneška Slovenija

ŠE O GONJI PROTI SLOVENSKI DUHOVŠČINI

IZJAVE VIDEMSKE NADSKOFIJE

V zadnji številki smo obvestili slovensko javnost o strupeni gonji šovinističnih krogov proti slovenski duhovščini v Beneški Sloveniji. V dobesednem prevodu smo priobčili letak, ki ga je bilo ponatisnilo glasilo furlanskih socialistov »Tribuna libera«. Pisanje lista je izzvalo izjavo videmske nadškofijske kurije v katoliškem listu »La vita cattolica«, dne 22. avgusta 1954. Izjava se glasi:

»Določeni mestni tisk nadaljuje s svojimi napadi zaradi nekaterih neljubih dogodkov ob pogrebu msgr. Trinka in zavzema sovražno stališče do vse krajevne duhovščine ter jo obtožuje komunizma. Ker vpleta v dogodek tudi cerkveno oblast in sprašuje, kaj je v tej zadevi ukrenila, smo pooblaščenji izjaviti, da cerkvena oblast obžaluje, da so nekateri zlorabili pogreb odličnega duhovnika za manifestacijo političnega značaja; prav tako pa tudi obžaluje, da je nasprotna stran zagrešila politično pretiravanje s tem, da obtožuje slovensko duhovščino komunizma in jo obremenjuje z odgovornostmi, ki ostanejo točno določene in omejene.«

NAS ODGOVOR

Katoliški Slovenci smo dolžni odločno zavrniti nekam čudno razsodbo videmske nadškofijske o »neljubih« dogodkih ob pogrebu msgr. Trinka. Iz izjave je razvidno, da so Slovenci zlorabili pogreb za »politično« manifestacijo, kar je gola laž!

Čeprav smo ji hvaležni, da je deloma oprala slovensko duhovščino očitka, da je komunistična, vendar iz izjave sledi, da so odgovornosti duhovščine le ostale!

Videmska nadškofija bi bila morala ugotoviti jasno in določno, da nima njena duhovščina niti najmanjše odgovornosti, če je prišlo do »neljubih« prilik ob pogrebu msgr. Trinka.

Po našem je ves greh v tem, da je domača duhovščina hotela prirediti voditelju beneških Slovencev prisrčen in dostojen pogreb. Za neljube dogodke bi kvečjemu mogla obdolžiti slovenske govornike, čeprav bi jim s tem delala veliko krivico.

Saj smo že povedali, da niso napravili dru-

gega, kot proslavili v pokojniku velikega Slovenca, ki je bil obenem prijatelj italijanskega naroda, to je vseh zares poštenih in krščanskih Italijanov, ter zvest italijanski državljan.

Na žalost pa je tudi za mnoge italijanske cerkvene dostojanstvenike, zlasti pa za videmsko kurijo, le to neveselje, da se Slovenci borimo in da se bomo borili za svoje politično spoštovanje v državi in cerkvi. Predobro namreč poznamo vnebovpijoči greh, ki ga je videmska kurija zagrešila proti beneškemu Slovincem in tudi proti značajnemu duhovniku Trinku, ki ga danes proslavlja.

Izjava je nadalje važen »diplomatski« akt, ki preveč jasno govori, kako cerkvena oblast pristransko in krivično razsoja razmerje Slovencev do Cerkve in države ter kako noče umevati značajnosti in poštenosti narodnomanjšinske borbe slovenskega naroda v Italiji.

Sedaj lahko razumemo, zakaj smatra videmska kurija za »nevšečne« dogodke le to, da se je slovenstvo ob Trinkovem grobu okrepilo in zaživelo v novi življenjski sili.

VIŠARSKA PLANINA

Tudi Višarski planini je letošnje muhavo poletje precej škodovalo. Paša je bila namreč skozi vse poletje tako slaba, da je tudi pridelek tukajšnje mlekarne sorazmerno skromen. Na paši je bilo tu letos 34 krav, ki so last desetih gospodarjev iz Žabnic. Vse krave pa so dajale dnevno le toliko mleka, da je bilo dno sicer velikega sirarskega kotla komaj dobro pokrito. Posledica je bila, da so pridelali povprečno samo eno kolo sira na dan, kar je v primerjavi s prejšnjimi leti res malo.

ŽABNICE

V nedeljo, 29. t. m., smo v pričujočnosti 4 tujcev blagoslovili nove cerkvene orgle, ki bodo delale čast ne samo Žabnicam, ampak vsej dolini. Slavnostni govor je imel preč. g. Mirko Mazora, ki je v izbranih besedah orisal lepoto in pomen petja v človeškem življenju. Spodbujal je zlasti mladino k petju, ker samo tako bo mogoče, je zaključil pridigar, da bo domači rod še stoletja pel pod Sv. Višarjami Bogu v čast in sebi v upravičen ponos. Takih govorov, ki vzpodbujajo k slogi in enotnosti, bi radi slišali še mnogo.

Spomini iz starega Trsta

LASTNIKI »POČA«

Se predno so te rodbine izginile, se je v Trstu začel razvijati nov stan — meščanski. To so bili imoviti hišni in zemljiški posestniki, ki so se bahavo podpisovali »lastnik hiše in zemljišča z vodnjakom«. Ta zadnji pristavek je zanimiv, ker kaže, da je bil v suhi kraški okolici Trsta vodnjak ali »poč« dragocena stvar.

Od meščanskega se je ločil nižji, neposestniški stan, ki se je pozneje priselil. Imenovali so ga »borghigiani«. To so bili obrtniki in pozneje trgovci. Med te so šli tudi nove prišlece, posebno Grke in Armence. Ti so tvorili s srbsko kolonijo v 17. in 18. stoletju pravo jedro tržaških trgovcev. Imeli so v posesti cele mestne četrti kot še dandanes.

Na najnižji stopnji so bili pa plebejci. Sem so spočetka šli tudi Zide. Šeasoma so pa prav Judje postali v Trstu vodilni kupčijski stan. L. 1780 so Zidje z Jožefovim tolerančnim patentom prejeli popolno svobodo in so imeli svoboden pristop do vseh javnih služb. Ze trideset let poprej (l. 1751) so Grki dosegli v Trstu pravico do svobodnega bogoslužja in trgovanja in si postavili bogato cerkev.

Tako je polagoma iz vseh plasti nastal enoten meščanski stan, ki se je posvetil trgovanju.

MESTO SE ŠIRI — OBZIDJE SE RUŠI

Razen tega socialnega razvoja je k trgovskemu licu Trsta pripomoglo tudi to, da se je mesto začelo širiti in da so odstranili stare stolpe in obzidje. Do 14. stoletja je bil Trst, kot vsa srednjeveška mesta, res »stolp« in stisnjen na obseg današnjega starega mesta s Sv. Justom.

Glavnih stolpov je bilo pet, kakor smo že v začetku teh »Spominov« slišali, in sicer: Triborgo, Donota, Cavana — današnje ulice teh imen kažejo, kje so stali — stolp sv. Mihaela in Veliki stolp ob pristanu. Ob morju sta branila dohod še stolpa Beccherie in Fradella. Razen teh so se dvigali štirje manjši: Portizza, Saline, Pusterla in sv. Lovrenca. Pozneje so jih zgradili še več, zlasti ob patricijskih palačah (Kukerna, Canton, Ranfi in drugi).

Navado so imeli zavarovati s stražnimi stolpi tudi važnejše dohode v mesto. Znamenitejši so bili: stolp Blanca v bližini današnjega sv. Antona Novega, ki so ga podrli šele okoli l. 1767; kjer je danes trg Goldoni, je stal stolp Pendula. To je bilo že daleč od mestnega obzidja; še dalje v okolici je stražil pot iz Sv. Križa stolp sv. Petra, kjer je še danes istoimenska ulica.

Izven mesta v Solinskem okraju (Borgo

delle Saline) so začele nastajati nove naselbine.

Mesto je bilo skoraj zadušeno od obzidja in teh stolpov. Šele med leti 1749 in 1752 so začeli na cesarski ukaz rušiti zidovje, ki pač zaradi modernega orožja ni imelo več smisla. Razne stolpe so pa šele kasneje porušili; tako onega v Riborgu l. 1784; Velikega pri morju, ki je segalo do Cavana, komaj l. 1838. Stolp sv. Servula je pa izginil šele pred dobrimi sto leti.

Zdaj je šele mesto lahko zadihalo. Jelo se je širiti. Prišli so novi priseljenci, ko se je na ozemlju starih solin ob Valdirivo ali Blankolu tja proti postaji začel dvigati novi del Trsta, imenovan takrat tudi Terezijansko mesto.

SVOBODNA TRGOVINA — PROSTA LUKA

Ze za časa očeta Marije Terezije Karla VI. je Trst začel dobivati trgovske privilegije. Avstrija je imela takrat srečo v zunanji politiki. Po mirovni pogodbi v Utrechtu (leta 1713), ko je dobila v oblast Sicilijo in južno Italijo, je postala gospodarica na Jadranu. Njena tekmovalka Beneška republika je bila v tako zvani peloponeški vojni 1715-1716 od Turkov poražena in oslajljena, medtem ko je avstrijski poveljnik Evgen Savojski zmagovito potiskal turške čete preko Donave. To je bil ugoden trenutek, da začne cesarstvo z novo trgovsko politiko na morju.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Mož, ki ni hotel govoriti

Zato sem vam ukazal, da mi vsak dan ob 10. uri telefonirate. Kadar niste, smo bili vznemirjeni in pripravili bolniški voz, da gre po vas v Derbyshire.«

»Ali sem sedaj že popolnoma zdrav?« je slabotno vprašal Jurij.

»Potrebujete še nekaj mesecev počitka in nato se lahko mirno vrnete k ženi v Kanado. Živčni napad je pomenil za vas nekako duševno očiščenje. V krizi, ki vas je napadla, ste Petra Touchetta vrgli za vselej iz svoje duše. Sedaj ste postali zopet prejšnji Jurij Du Pre. To je glavno. Pazite le, da se preveč ne trudite in da vzamete vse stvari na lahkost.«

SREČANJE Z ŽENO

Končno so Jurijevi ženi Muriel javili, da se njen mož vrača v Winnipeg. Dne 15. avgusta 1946 je vsa srečna korakala po železniškem pločniku, čakajoč nestrpnost prihod njegovega vlaka.

»Vojna,« si je mislila, »je bila za druge žene mnogo hujša kakor zame. Njihovi možje so se morali boriti v puščavah Afrike, vojskovali so se v Italiji. Nemčiji in Franciji, medtem ko je bil moj Jurij hvala Bogu srenejši. Uporabili so ga samo kot uradnika v pisarnah angleškega letalstva. Res je, da mi je pisal zelo poredkoma, ali v dopisovanju je bil od nekdanj silno len. Glavno je, da mu ni bilo treba trpeti!«

Iz daljave je zapiskala železniška lokomotiva. Muriel je postajala čedalje nemirnejša. Končno je vlak prigmel na postajo in iz vozov so skakali možje v letalskih uniformah. Skozi meglo presrečnih solz je zagledala Jurija na vratih vagona.

Pomežiknil je za hip v sončni luči, nato so ga objele ženske roke. Po dolgih 6 letih je bila zopet nadvse srečna.

Ko se je ozrla v njegov obraz, so se ji oči razširile od boleznega začudenja: »Tvoji lasje, dragi moj, so postali vsi belii!«

V vojsko je bil odšel kot 36-letni rjavolasec — vrnil se je kot siv mož.

Na potu domov mu je prisrčno stisnila roko. Ko je zastokal od bolečine, je natančneje pogledala in videla, da ima zmečkan kazalec.

»V Angliji smo mnogo igrali nogomet!« je pojasnil. »Neroden hrust mi je stopil na prst.«

Opazila je tudi, da je njegov glas zelo hripav.

»Kaj hočeš?« je dejal. »Bil sem zelo pogostoma prehlajen. Tako je pač britansko podnebje.«

BOLNIČARKA Z BRIZGALKO

Doma se je obnašal kakor nekdanji Jurij. Muriel se je le čudila, da mu angleščina dela tu pa tam težave. Opazila je tudi, da se večkrat zagleda v praznino in da se mu ustnica povesi v stran.

Zaradi tega si pa Muriel ni delala skrbi, dokler je ni neke noči hudo prestrašil. Sredi spanja je planil kvišku in sedel na posteljo.

Prižgala je luč. »Kaj ti je, dragi?« ga je vprašala.

Strmel je vanjo kakor prestrašen slaboumnež. »Jaz ne vem nič! Jaz ne vem nič!« je ponavljal.

Ko se je streznil, je rekel: »Mislil sem, da si ona bolničarka z brizgalko.«

Jurij se je rešil nočnih prikazni in popol-

noma ozdravel in šele potem ženi odkritosrčno in do vseh podrobnosti povedal, kaj je vse doživel v Torigni. Zdravnik mu je bil ukazal, naj ji vse zaupa, sicer da ne bo imel miru. Jurij se je pa dolgo pomišljal, ker ni hotel žalostiti dobre in občutljive Muriel.

Po dolgi, temeljit izpovedi se je pa končno umiril. Sedaj je šele resnično pozabil Petra Touchetta, vas Torigni in vse, kar je bilo s tem v zvezi. Zdi se mu, kakor da je vse trpljenje na gestapovskih zaslišanjih doživel nekdo drug in ne on sam.

SREČNI OČE

Danes živi Jurij Du Pre z Muriel v mestecu Calgary. Je uradnik pri trgovski družbi in vodi odsek za kemične izdelke.

V prostih urah pomaga v skavtski organizaciji, za katero se je od mladih nog navduševal. Več večerov v tednu posveča vzgoji kanadske mladine.

Medtem sta se mu rodila dva sinčka, ki sta tolažba in veselje njegovega življenja. Sosedje ga cenijo kot mirnega in skromnega človeka, kateremu je, kakor vsem pogumnim ljudem, vsaka bahavost tuja.

Nočne prikazni, ki so ga toliko časa mučile, so za vedno zginile. Namesto tega se je v Juriju ukoreninilo globoko spoznanje, da so sile človeškega duha skoro neizčrpne. Z vztrajnim delom in neprestanim vežbanjem postane človek sposoben, da dela malodane čudeže.

Jurij se je o tem prepričal iz lastne izkušnje. Izvršil je skoro nadčloveško nalogo in ji služil sredi smrtnih nevarnosti brez omahovanja.

»Verjeti moramo v moč človeškega duha,« trdi Jurij, »kakor verujemo v vsemogočnost božjo! S tako vero v srcu postanejo svobodni ljudje nepremagljivi!«

(Konec)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Četrty slovenski tabor na Opčinah

Preteklo nedeljo je bil na Opčinah četrty slovenski tabor. Kljub slabemu vremenu se je zbralo kar lepo število ljudi. Spored prireditve je bil predvsem umetniško-glasbeni. Toda glavna točka programa je bil tehtni in pomenljivi govor mons. Jakoba Ukmarja, ki je dal vsej prireditvi značaj pravega, tradicionalnega slovenskega tabora. Njegove odločne, a premišljene in zato tem bolj resno učinkujoče besede o krščanski dolžnosti priznavanja narodnih pravic tudi majhnim narodom in narodnim manjšinam so vsi navzoči navdušeno pozdravili. Dr. Ukmar je dejal:

»Ze nekaj let sem se obmejni Slovenci zbirajo na slovenskih taborih, da se ob teh shodih zopet navdušijo za slovensko besedo, slovensko pesem in druge narodno kulturne dobrine. Brezdomno so ti tabori za naš narodni obstoj tu na mejah velikega pomena, saj ponesejo zborovalci na svoje domove zopet nov pogum, da morejo vztrajati na ogroženih postojankah našega pod razne gospodarje razkropljenega ljudstva.

UPRAVIČENOST NARODNE OBRAMBE

Kaj pa pravi krščanska morala, kaj pravi božja postava k temu našemu narodnemu udejstvovanju? Saj samo, če se to naše delo strinja z moralnim redom, ga smemo nadaljevati, če se ne strinja, ga moramo popraviti, da bo vse v skladu z večnimi, nespremenljivimi moralnimi zakoni.

Ko gledam s krščanskega vidika na narodno udejstvovanje poštenih obmejnih Slovencev, moram najprej ugotoviti, da smo v pravični defenzivi, ko branimo svoje dobrine, ki nam jih nihče ne sme kratiti. Vsak pošten in dobro vzgojen človek ljubi svojo mater, ljubi dosledno svoj materni jezik, svojo narodno kulturo, je ponosen na domače slovo ter se čuti hudo prizadetega, če ga hoče kdo oropati teh resnično dragocenih zakladov. Vse to sloni že na zgolj naravnem pravu, ki je navsezadnje božje pravo, saj je Bog stvarnik vse narave in njenih pravic. Upravičeno torej branimo to, kar nam gre po božjem naravnem pravu. In ker je Cerkev čuvarka tudi naravnega prava, ne more biti temu gibanju nasprotna, da smo le pravični do drugih narodov.

Ljudje večinskega naroda, ki tlačijo narodno manjšino, se večkrat sklicujejo na patriotske razloge. Proti tem pribijem dvoje: prvič, da proti naravnemu božjemu zakonu ni veljavnega izgovora; drugič, da je čisto pogrešana misel, da je za obstoj in blagostanje države potrebno, da se narodna manjšina asimilira večini, da bo potem en sam državni narod istega jezika. Blagostanje države ne sloni na enotnosti jezika, pač pa na pravičnosti, ki zahteva, naj državljani, ki nosijo ista bremena, uživajo tudi iste pravice. Najboljše poročilo javnega reda je, če so državljani zadovoljni, če vidijo, da se spoštujejo njih naravne pravice. Kdorkoli v teh dneh tako hude socialne krize in mednarodne napetosti še ozanja sovraštvo proti sodržavljanom drugega jezika, zagreši hud zločin proti socialnemu redu in proti državi. Ljudstvo ne potrebuje sovraštva, temveč potrebuje miru, dela in kruha.

RAZNOLIČNOST V HARMONIČNI ENOTNOSTI

To je bila prva misel v tej kratki razpravi. Druga je pa ta, da je raznoličnost narodov v božjem načrtu. Ze splošen načrt Stvarnika je raznoličnost v stvarstvu, raznoličnost, ki se po gotovih pravih veže v enotnost in tako s svojo harmonično lepoto razodeva Stvarnikovo dovršenost. Glejte, po neizmernem prostoru se gibljejo milijarde sonc in drugih svetov zelo različne strukture, a veže jih v harmonično enotnost natančno ista nebesna mehanika. In tu na zemlji, kolika raznoličnost v rastlinskem živalskem in neorganskem svetu! Pa kako je vse urejeno po enotnih življenjskih fizičnih in kemičnih zakonih, da se vse med seboj spopolnjuje in vzdržuje.

Prav tako so se po božjem načrtu v teku tisočletij razvili različni narodi in Bog hoče, da obstajajo različni. Hoče, da so tudi ljudje raznolični po jezikih, po običajih, po telesnih in duhovnih zmognostih in vendar tudi enotni v svoji človeški naravi. Vsi še tako različni narodi mislijo in sklepajo po isti zdravni logiki, vsi imajo isto moralno zavest, vsi iste splošne človečanske dolžnosti in pravice. Tako je po božjem načrtu ves človeški rod čudovito lep in smotrno urejen organizem.

Pa kakor so v telesnem organizmu nekateri organi navidezno neznatni, v resnici pa velikega pomena za telesno zdravje in moč, tako imajo v veliki družini narodov tudi majhni narodi svojo važno vlogo, posebno kot prehodna vez med večjimi narodnimi skupinami. Če bi iz človeškega telesa izrezali gotove majhne organe, bi izhiral vse telo. Če bi uničili majhne narode, bi nastala pogubna trenja med večjimi sosedi. Tako nas narava sama uči, da se morajo narodi med seboj spoštovati in podpirati ter da imajo tudi mali narodi sveto pravico do svojega obstoja in razvoja.

Zal je pa moderno poganstvo, ki oznanja preziranje manjšega naroda, zelo nalezljiva bolezen. Prijela se je deloma tudi takih, ki se ponašajo s svojo katoliško vero in krščansko demokracijo. Tako opazimo, da so nekateri krščanski narodi s svojimi krščanskimi in demokratičnimi vladami skoro brez smisla za krščansko pravičnost in ljubezen do drugega naroda, posebej še do narodnih manjšin na svojem lastnem ozemlju.

Zelimo torej, da bi ti tako imenovani kristjani, postali pravi kristjani, znosni in umejni do sosednih narodov ter pravični do narodnih manjšin na lastnem ozemlju. Zelimo dalje, da bi ista Cerkev, ki je premagala že toliko zmot in v versko-moralnem pogledu prenovila obličje zemlje, premagala tudi to nečastno herezijo narodne nestrpnosti. Zelimo končno, da bi z najvišjega mesta Cerkev, od koder so že prišle dragocene smernice za pravilno reševanje socialnih vprašanj, zadonela tudi jasna in odredilna beseda, beseda vodnica vsem narodom za krščansko reševanje narodnostnih sporov in za krščansko ravnanje z narodnimi manjšinami.

NAŠA PESEM

Ostali del sporeda je obsegal petje, recitacije in alegorično sliko. Največ točk je bilo pevskih. In kdo naj bi drugega prevzel in tako imenitno rešil naloge, da navdušuje narod, naj se zavzame za to, kar je njegovega — kdo, če ne ravno pesem, zlasti pa še domovinska pesem? Bile so pa pesmi skrbno izbrane in razporedba pestra, skupine, ki so pele, pa raznolične. Razsvetlile so vse odtenke domovinskih čustev. Iz domačih in iz vseh ogroženih krajev zbranimu narodu so nudile obilno mero lepega in plemenitega užitka.

VZGOJNI KOTIČEK

SMEHLJAJTE SE!

Kitajci so zelo moder narod in imajo nek pregovor, ki ga najbrž poznate: »Mož, ki se ne zna smehljati, ne sme nikoli odpreti trgovine«.

Smehljaj pove več kakor tisoč besed. Ne govorim o onem lažnem nasmehu, ki nikogar ne prevara, temveč o navadnem, neprisiljenem, pristržnem smehljaju, ki osvaja srca. Nič ne stane, prinese pa veliko. Obogati tistega, ki ga prejme, kdor pa ga da, ne zgubi zaradi tega ničesar. Ustvarja srečo v domači hiši, dobro voljo v poslovnem svetu in je znamenje prijateljstva.

Pisatelj Dale Carnegie je objavil naslednje prijateljevo pismo: »Ze osemnajst let sem poročen in ves ta čas se nisem nikoli nasmehnil svoji ženi, kadar sem vstajal in hodil na delo. Ko pa ste mi dali idejo, da naj poskusim z nasmehom, sem se te ideje oprijel. Bil sem prav pred zrcalom in si česal lase. Ko sem videl pred sabo svoj kisli obraz, sem dejal: »Dovolj je te puščobe! Hočem se nasmehniti!« In res: vsedel sem se za mizo in rekel ženi: »Dobro jutro, draga ženka!« in se nasmehnil.

Moja žena ni bila presenečena, temveč osupla in pretresena. Dva meseca že delam tako in zdi se mi, da je prišla v mojo hišo nova sreča.

Baritonist Marijan Kos - v narodni noši - je z lepo donečim glasom, ob spremljavi harmonike, prepeval predvsem koroške narodne in v svoji razigranosti dal duška hudomušnemu razpoloženju v pesmi »Moja kosa je križavna«.

Rojanski tercet »Metuljček« je zapel tri pesmi: »Slovenska zemlja«, »Oj le šumi« in »Lušno je v vrigredu«. Vsi trije ženski glasovi so na idealiziran način izenačeni in stopljeni v celoto, ki se preda zanosu izvajane pesmi.

Zdrav, fantovski nastop je bil nastop zbora iz Mačkovelj. Lepe soprane ima in nekaj dobrih basov. Zapel je z občutkom: »Pozdrava«, »Pod trto bivam zdaj« in »Odmevaj speva« (vodil g. Dušan Jakomin).

Pevci iz Rupe (pevovodja Pavletič) so izvajali: »Domovina«, »Več ga ni«, »Mladost in pomlad« in »Čuj v gozdu lovčev rog«. Razpolagajo z dobrimi soprani in izvajajo precizno (posebno pesem o lovskem rogu).

Zbor Goričanov pod vodstvom prof. Fileja pa je prevzel večji del pevskega programa. Ta moški zbor poje tako subtilno, kakor da imamo pred seboj — ne zbor, ampak kvartet. Custveno-romantična stran je tako silno poglobljena, da skoraj sega do meje bolne sentimentalnosti. Zbor si je izbral niz pesmi, ki se redko slišijo, so pa prežete s temno-otročjo vsebino: Vodopivčeve »Fantje pojejo«, »Jaz pa vem, kako tičice poje« in narodne: »Barčica«, »Dobil sem pisemce te žalostne šričice...«, »Prav lepa dolinca« (Pri nekaterih lepo izstopi bariton sona). V spomin pesniku Ivanu Trinku so zapeli Gallusovo žalostinko: »Glejte, kako umira pravičnik«. Ob sklepu pa še »Domovina mili kraj« in »Slovenec sem«.

IV. G.

SLOVENSKA BESEDA

V govorjenem sporedu so nastopili naši domači pesniki ter fantje in dekleta iz Doline. Svoje pesmi so prebrali Vinko Beličič, Stanko Janežič in Ljubka Sorli, ki je še posebej recitirala svojo pesem v spomin pesnika Beneških Slovencev, Ivana Trinku. Vsi trije so si osvojili občinstvo. Ob tem se je ponovno pokazalo, da naši ljudje ljubijo take nastope pesnikov in so jim hvaležni.

Fantje in dekleta iz Doline pa so ob sodelovanju deklškega pevskega zbora iz Skednja in Saše Martelanca, ki jih je spremljal s harmoniko, nastopili z alegorično sliko »Domovina«-matič. Na žalost pa je ravno med njihovim nastopom začel nagajati dež. Zaslužijo si vso pohvalo, vendar bi bila morala vnesti režija v nastop malo več živahnosti in originalnosti.

M. Z.

Ko grem zdaj v pisarno, se nasmehnem vratarju, se nasmehnem uslužbencu v dvigalu, uradnikom in vsem, ki jih poznam, in vsi mi vračajo nasmeh. Hvala vam, dragi Carnegie, za bogastvo, ki ste mi ga dali!

Da, pristržni smehljaj je v resnici bogastvo, ki se ne da kupiti ali izposoditi in tudi ne ukrasti. Nihče ni tako bogat, da ga ne bi potreboval.

Največ pa je vreden v družini, pri vzgoji otrok. Vse premalo se zavedamo, da otrok že po svoji naravi hrepeni po veselju, po smehu, ki ga potem radodarno izžareva na vse strani, kajti smeh očeta in matere, ki ju ljubi in spoštuje, je otroku več kot vsakdanji kruh.

Zato so veseli, nasmejani starši za otroke največja sreča, največje bogastvo. Dokler so še majhni, se še ne zavedajo tega daru. Toda kasneje, ko so že sredi neusmiljenega boja za obstanek, tedaj posveti v sivo meglo in črni obup ko daljno sence vedno znova radost otroških let.

Otroke, ki so imeli srečo, da jih je nekdo naučil veselja, nasmeha, spremlja v življenju vedno neprisiljena ljubeznivost, ki jim omogoča svoboden in prijazen nastop, kar tako pogosto odloča o življenjski sreči.

GOSPODARSTVO

SEPTEMBRA MESECA

a) SEJEMO:

motovilec, domačega ali drobnozrnatega in holandskega ali debeložrnatega; špinac, predvsem sorti »Virolay« in »Gaudry«; radič solatnik: za rezanje sejemo gosto, za pomladno vrtanje pa bolj na redko; solato, ki jo bomo uživali kot solatice: najboljše sorta je »ljubljska ledenka«; zimsko solato za presajanje (glave ob koncu zime): sorti »kraljica majnika« in »Nansen«; zgodnji kapus (vrzotini): priporočljive sorte so »ekspres«, »etampes«, »volovsko srce« in »brunšviški«; zgodnji ohrovt (vrzote): sorti »Ulm« in »Dieppe«.

Na njivi sejemo deteljo inkarnatko, v prav ugodnih legah tudi še kimno repo, vrhno repišče (cime di rapa);

b) PRESAJAMO: sadike endivij, solate, cikorijske, tako zvanih brokolov in ohrovtov.

KAKŠEN NAJ BO VINSKI SOD

V teku leta se našim ljudem skisa mnogo vina, marsikatera sorta pa zadobi neprijeten okus po plesni (po lesu, po mufi, baff itd.). Take nepravilne in škodo, ki nastane, povzročajo večinoma slabi sodi.

Vino se skisa, če dolgo leži na drožju, ki je že nagnito, ali pa če ima sod star vinski kamen, staro grampo. Preden vlijemo mošt ali vino v sod, moramo tega dobro pregledati — od znotraj namreč. Če je v njem malo vinskega kamna in je ta lepo kristaliziran, tako da se vsa notranjost lepo svetlika, je verjetno sod še dober. Če pa so med vinskim kamnom na dogah črna mesta, kjer ni svetlikanja, je takšen sod skrajno nevaren. Pred uporabo ga moramo odpreti, postrgati z dog ves vinski kamen, nato ga dobro oprati z vrelo vodo in sodo, še bolje pa s »sanatonom«.

Zelo kisle sode moramo zavreči, samo nakisane moremo ozdraviti s »sanatonom«.

Ce je sod plesniv, moramo predvsem ugotoviti, ali so doge zdrave ali ne. Nezdrave doge moramo zamenjati z zdravimi. Če je v sodu samo vrhna plesen, moremo vonj odpraviti s »sanatonom«.

»Sanaton« je neke vrste sol, ki, raztopljena v vreli vodi, izpuhneva čisti kisik. Ta izvleče vso umazanijo iz dog. Če smo sod očistili s tem sredstvom, ga moramo večkrat izplakniti s čisto vodo.

Ze zadnjič smo opozorili vinogradnike, da že sedaj poskrbijo za zdravo posodo, da bo pripravljena za trgategv.

PREHRANA V ZAPADNI EVROPI

Na zemlji živi danes okoli 2 milijardi in 450 milijonov ljudi, ki hočejo dnevno jesti. Od teh jih je najmanj poldrugo milijardo, torej nad tri petine vsega človeštva, ki se bori iz dneva v dan proti lakoti in ki se redkokdaj nasiti. Torej je na svetu več lačnih kot sitih in tako je bilo tudi v prejšnjih časih. Ali zemlja premalo rodi? Ne, le hranilna sredstva so nesorazmerno razdeljena. V Ameriki je hrane preveč, Indija in sploh večji del Azije pa strada. Stradajo pa ljudje tudi pri nas. Dobrodelne organizacije bi znale o tem marsikaj povedati.

HRANA TOPLOTA

Hrana se v človeškem telesu spremeni predvsem v toploto. Zato običajno merimo vrednost hrane po toploti, ki bi jo ta hrana morala proizvesti. Torej imamo za hrano isto merilo kot za goriva; tako računamo vrednost premoga po kalorijah, ki so toplotne enote. Pravimo: črni premog je več vreden kot rjavi, ker da več toplote, več kalorij; bukova drva dajo več kalorij kot jelova itd.

Pri hrani je podobno: meso vsebuje več kalorij kot kruh, fižol več kot krompir, krompir več kot sadje, sadje več kot zelenjad, mast več kot meso itd. Cena nekega živila sicer ne zavisi le od kalorij, temveč tudi od okusa, tečnosti, v zadnjem času pa še posebej od vitaminov, ki so v njem.

Človek potrebuje za svojo prehrano določeno število kalorij, kot potroši avtomobil določeno količino bencina. Število potrebnih kalorij pa je različno: čim težje je delo, ki ga človek opravlja, tem več kalorij potrebuje. Delavec navadno potrebuje več kalorij kot uradnik; ta več kot tisti, ki lenari. Moški potrebuje v splošnem več kot ženska, starejši ljudje manj kot mlajši v razvojni dobi. Prebivalci v mrzlih krajih potrebujejo več kalorij, to je močnejšo hrano, kot ljudje v toplih krajih itd. itd.

Veščaki v prehrani pravijo, da srednji človek potrebuje dnevno okoli 3.000 kalorij.

PREHRANA V POSAMEZNIH DRŽAVAH

V splošnem velja načelo, da pomeni pravilna prehrana zdravje. Od zdravja pa zavisi človekova dejavnost in njegova storilnost. Torej kdor se pravilno in zadostno hrani, lahko tudi več dela, več napravi, je bolj produktiven ali proizvajalen.

Danes se na vsem svetu najboljše hranijo prebivalci Severne Amerike (ZDA in Kana-

de), zato so tam tudi najbolj produktivni ljudje. Dnevna potrošnja kalorij se že pri povprečnem človeku približuje številu 4.000. Najslabše se danes hranita Kitajec in Indijec.

Koliko kalorij je v državah zapadne Evrope dnevno odpadlo na pesameznega srednjega, povprečnega človeka, naj služi preglednica:

	pred vojno	1. 1953
Irska	3250	3350
Danska	3330	3195
Švedska	3080	3130
Švica	3150	3115
Norveška	2970	3065
Anglija	3075	3020
Francija	2955	2930
Zap. Nemčija	2985	2900
Belgija	2935	2900
Avstrija	2970	2885
Nizozemska	2920	2880
Italija	2560	2650
Turčija	2480	2660
Spanija	2725	2545
Portugalska	2300	2390
Povprečje	2880	2845

Navedeni podatki nam marsikaj povedo. Predvsem vidimo, da se v nekaterih državah mnogo bolje hranijo kot v drugih. Čim izdatnejša je hrana, tem več kalorij proizvaja. Nadalje ugotovimo, da se je življenjska raven v nekaterih državah po zadnji vojni znatno dvignila, vtem ko je v drugih padla.

Zanimivo bi tudi bilo razmisliti, od kod dobivajo posamezni narodi svoje dnevne kalorije: ali iz hrane živalskega izvora (mesa, masti, mleka, masla, sira, jaje) ali iz živil rastlinskega izvora (moke, olja, povrtnine, sadja, poljskih pridelkov). Hrana živalskega izvora je izdatnejša in lažje prebavljiva, hrana rastlinskega izvora pa najbrž bolj zdrava.

Toda taka razmotrivanja bi nas predaleč peljala.

V Sportni pregled

Pretekli teden je bil silno bogat na športnih dogodkih. V Bernu so tekmovali za Evropsko lakoatletsko prvenstvo, v Solingenu za svetovno kolesarsko prvenstvo, v Amsterdamu za evropsko veslaško, po evropskih državah pa za nogometno jensko prvenstvo. Skratka, ljubitelji športa so prišli pretekli teden na svoj račun.

Na vsak način pa se je odigral osrednji športni dogodek v Švici, ki je letos na račun športa že tretjič močno obogatel švicarske hotelirje. Če bežno pregledamo uspehe letošnjega prvenstva, vidimo, da so Rusi, ki so sicer že prišli kot favoriti, dosegli več, kot so mogoče sami pričakovali. Iz Berna so ošli kot najmočnejša sila na svetu v tej prekrasni športni panogi. Rusi so v resnici v zadnjih petih letih močno napredovali. Njih bilanca je sledeča: 12 zlatih medalj, 2 nova svetovna rekorda (kladiivo 63,34 m; tek na 5.000 m 13:56,4). Rusom slede Čehi (4 zlate medalje), Madžari (4), Angleži in Finci (3), Nemci (2), Švedska, Francija, Italija, Poljska (1). Ostalih 14 držav pa se je moralo zadovoljiti v glavnem s tem, da so si osvojile »častna mesta«, ki gredo od 3. mesta do konca v vsaki panogi. Tako je tudi Jugoslavija ena tistih držav, ki ni dosegla nobene medalje iz različnih treh kovin, je pa vendar močno potrdila svoj napredek. Največ sta dosegla: Lorgier na 110 m čez ovire, sedaj četrti Evropejec, in pa Miholič na 10.000 m, ki je bil peti. Lorgier je v finalu nekoliko razočaral, saj je imel v predtekhi daleko najboljši čas (14,5). Lorgierjevemu neuspehu je v glavnem kriva (tako vsaj sodijo švicarski časopisi) tehnična nepopolnost pri preskoči-

nem koraku. Ko bo to odpravil, bo simpatični Celjan najizrazitejša osebnost na 110 m čez ovire na prihodnjih olimpijskih igrah, ki bodo v Melbourneu. Od drugih Jugoslovancev so zasedli častna mesta Krivokapič (7. v metu diska), Sarčević (8. v metu krogle), Gubijan (7. v metu diska). Med ženskami pa Bobović (5. mesto) ter Radosavljevič, Mate, Kosičević (6. mesto). Za ženske vsekakor lep uspeh.

Tudi mladi Vipotnik je dokazal, da se lahko v prihodnosti od njega veliko pričakuje.

Italija je dosegla veliko manj, kot je upala. Sloves italijanske atletike sta rešila edino metalca diska Consolini in Toso, ki sta zasedla 1. in 2. mesto. Upi kot Dordoni, Filiput, Taddia, so popolnoma odpovedali. Rana italijanske atletike se kaže v tem, da nastopajo ves povojni čas vedno isti ljudje, ki pa so že precej stari, mladih pa, ki bi morali njih zamenjati, ni. Consolini, Toso, Filiput, Dordoni še dolgo ne bodo imeli vrednih namestnikov. V dvoboju Italija : Jugoslavija bi slednja, soče po zadnjih rezultatih, nadmočno zmagala. Slava nekdanje italijanske atletike je močno opešala.

VESLANJE

V Amsterdamu se je končalo veslaško prvenstvo. Sodelovalo je 350 veslačev iz 20 držav. Jugoslovanski veslači niso tako uspeli kot na lanskem prvenstvu in na olimpijskih igrah v Helsinkih. Edino osmerek splitskega Mornarja si je osvojil bronasto medaljo. Najbolj pa je razočaral evropski prvak Vlašič, ki je v polfinalu izpadel. Krivda je najbrž v slabem čolnu. Tudi Rusi so se slabo izkazali. Zmagali so samo v četvercu z krmarjem in osmereku. Italijanski četverec brez krmarja Moto Guzzija pa si je letos že četrtrič osvojil naslov. V skiffu je zmagal Švicar Colombo, v kategoriji dvojke brez krmarja pa so zmagali Danci pred lanskim prvkom Rusijo.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 15

Tako je stopal z dolgim ščitom, tesno prižetim k vitkemu, ogljeno črnemu telesu. Noč ga je našla daleč od domače vasi. Splezal je na drevo, si napravil ježišče in zaspal. Tudi Kerčakov rod je počival.

Drugo jutro so si opice iskale hrane po džungli. Tarzan jo je mahnil h koči. Kala je šla proti vzhodu. Ko je bila najbolj zaverovana v svoje opravke, je začula čuden šum. Urno je prisluhnila.

Zagledala je črno postavo, ki se je plazila proti nji. Bil je Kulonga. Da bi se ognila spopadu, jo je Kala odkurila. A Kulonga ji je sledil. Hotej jo je ujeti, da bi si utešil glad. Vzdignil je kopje in...

Puščica je zabrnala po zraku, a je samo oprasnila Kalo rebro. S krikom togote je Kala planila na sovražnika. Opice so začule krik in že so hitele na pomoč. A Kulonga je znova nastavil lok, položil nanj strupeno puščico in sprožil.

Kala je zarjula. Opice so se z vršcem in tuljenjem zagnale proti Kulongi. Se nikoli niso opice videle drugega človega razen Tarzana. Začuden so strmele za njim in ugibale, kako je prišla ta črna opica mednje.

Tarzan je prisluhnil. Našej je opice vse prestrašene okoli redničnega trupla. Obšla ga je hkrati divja jeza in brezmejna žalost. Kričal je na glas in se bil po prsih. Naposled se je onemogel zgrudil poleg Kala.

Po prvem izbruhu žalosti je Tarzan začel spraševati opice, kako se je to zgodilo. Povedale so mu o čudni črni opici in o smrtonosni palici, s katero je umoril Kalo. Nato so opisale njegov beg proti sončnemu zahodu.

Tarzanu je zadostovalo. Nož in vrv je vzel s seboj. Ko je našel odtise nog črnega vojščaka, mu je začelo srce burno utripati. Ali je mogoče, da zasleduje človeka? Bitje svojega lastnega rodu?

Skrivnost

D^{RJA} FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Nekaj skriva — nekaj, zaradi česar je postal predmet zanimanja mladi Kitajski.

Med večerjo se pogovor ni sukal okrog stvari, zaradi katerih je prišla, marveč se je v glavnem vrtel okoli vsakdanjih reči, o knjigah in gledališčih. Greba Eltham, pastorejva hči, je bila očarljiva mlada gostiteljica in je v družbi z Vernonom Denbyjem, Elthamovim nečakom, dopolnila našo družbo. Brez dvoma je dekletova navzočnost vsaj deloma pripomogla, da smo se izogibali pogovora, ki nam je bil vsem najbolj važen. Ta večer je bil svetla točka v mojem spominu na tisti hudourni tok okoliščin, ki so naju s prijateljem nesle proti temni negotovosti. Tako se bom vselej z radostjo spomnil tiste večerje v Redmoatu, v starinski jedilnici; vse je bilo tako pokojno, nekam čudno tiho. Vendar sem čutil prav do kosti, da je bila to tišina pred nevihto. Ko smo kasneje moški odšli v knjižnico, se nam je zdelo, da smo tiho vzdušje pustili za seboj.

»Redmoat,« je dejal duhovnik, »je postal kasneje prizorišče nenavadnih dogodkov.« Stal je na preprogi ob kaminu. Zasenčena

svetilka na veliki mizi in sveče v starinskih svečnikih na kaminu so motno razsvetljevale sobo. Elthamov nečak, Vernon Denby, je sedel na stolu ob oknu, jaz pa blizu njega. Nayland Smith je nemirno korakal sem ter tja po sobi.

»Pred nekoliko meseci, skoraj letom,« je nadaljeval duhovnik, »je bil izvršen v hišo vlomilski poskus. Vlomilec so ujeli in mož je priznal, da ga je zvalila moja zbirka.« Neodločno je zamahnil z roko proti sosednjim sobam, ki so bile razporejene okrog mračne knjižnice. »Ne dolgo potem sem se predal svojemu nagnjenju, igrati se trdnjave.« Nasmehnil se je v opravičilo. »Tako sem izdatno utrdil Redmoat — proti nepoklicanim vsake vrste. Opazili ste, da stoji hiša na nekakšnem velikem nasipu, ki so ga umetno zgradili in ki je del razvalin nekdanje rimske utrdbe.« Spet je pomenljivo mahnil z roko, tokrat proti oknu.

»Ko je bil tu še samostan, je bil docela obdan in utrjen z vodnim jarkom. Danes ga obdaja okrog in okrog ograda iz bodeče žice. Na vzhodu teče spodaj pod ogrado majhen potok, ki je dotok Waveneye; na severu in zapadu je deželna cesta, ki pa je obrobljena s skoraj navpičnim, kakih dvajset čevljev širokim pobočjem. Na južni strani je ostanek nasipa — zdaj moj zelenjadni vrt; toda od spodaj do tal hiše je spet kakih dvajset čevljev, v čemer je vračunana bodeča žica. Kakor veste, je vhod nekako izsekan. Ena vrata so ob vznožju stopnišča (nekateri stopnice so še iz časov samostana), druga vrata so pa na zgornjem koncu.« Prenehal je in se po deško nasmehnil.

TEDENSKI KOLEDARČEK

3. septembra, petek: Doroteja - Lepa
4. septembra, sobota: Rozalija - Nedamirel
5. septembra, nedelja: Lavrencij - Nedeljka
6. septembra, ponedeljek: Caharija - Radonica
7. septembra, torek: Bronislava - Merna
8. septembra, sredo: Rojstvo M. D. - Gostinje
9. septembra, četrtek: Peter - Vsemir

VALUTA — TUJI DENAR

Dne 1. septembra si dal ali dobil za:	
ameriški dolar	625 - 627 lir
avstrijski šiling	23,25 - 24 lir
100 dinarjev	105 - 110 lir
100 francoskih frankov	160 - 165 lir
funt sterling	1680 - 1710 lir
pesos	21 - 24 lir
švicarski frank	146 - 146,5 lir
zlato	712 - 714 lir

Podpisani zobozdravnik Brezigar Rudolf, diplomiran na univerzi v Padovi, javljam, da sprejemam v svojem ambulatoriju, piazza della Vittoria 18/II v Gorici, vsak dan od 9. do 13. in od 15. do 19. ure.

Izjavljam nadalje, da že zdavnaj nimam nobenih slikov z g. Antonom Volpis iz ul. Carducci 15.

Rudolf Brezigar
zobozdravnik

RADIO TRST II

306,1 m ali 980 kc/sek

Nedelja, 5. septembra ob 8.45 Kmetijska oddaja; 9.30 Vera in naš čas; 13.00 Glasba po željah; 17.00 Koncert moškega zbora Vesna iz Sv. Križa; 19.00 Novice iz delavskega sveta; 21.00 Verdi: »Falstaff«, opera v 3 dejanjih.

Ponedeljek, 6. septembra ob 13.00 Jugoslovanski motivi; 19.00 Mamica pripoveduje; 20.15 Operni dueti, terceti in kvarteti; 21.15 Vieuxtemps: Koncert št. 5.

Torek, 7. septembra ob 13.00 Glasba po željah; 17.55 Cajkovski: Koncert za klavir in orkester št. 1; 18.40 Koncert tenorista Dušana Pertota; 21.00 Radijski oder - Niccodemi: »Postržek«, veseloigra v 3 dejanjih.

Sreda, 8. septembra ob 19.00 Zdravniški vedež; 20.05 Slovenski oktet; 21.15 Franc Lehar: »Vesela vdova«, opereta v 3 dejanjih; 22.15 Književnost in umetnost.

Četrtek, 9. septembra ob 14.00 Jugoslovanski motivi; 19.00 Mamičina povestica; 20.05 Vokalni tercet; 21.00 Dramatizirana zgodba.

Petek, 10. septembra ob 13.00 Glasba po željah; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 21.20 Koncert tenorista Janeza Lipuščka; 21.40 Cajkovski: Hrestač; 22.00 Književnost in umetnost; 22.15 Iz angleških koncertnih dvoran.

Sobota, 11. septembra ob 14.00 Slovenski motivi; 16.00 Oddaja za najmlajše; 18.00 Koncert tenorista Renata Kodermaca; 19.00 Pogovor z ženo; 21.00 Slovenske pesmi; 22.30 Brunz: Koncert za fagot in ork.

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S.

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 21. Obračun se s prošnjo, da nam pojasnite, kako se najhitreje in najenostavneje da napraviti iz grozdja jesih ali kis?

Odgovor. Zdravo grozdje pozobljemo ali napravimo iz njega vino. Iz gnilih in nedozorelih jagod napravimo kis. V ta namen jagode stlačimo in s tropinami vred držimo v čim širši posodi na toplem zraku, najbolje na soncu. Posodo pokrijemo s tanko mrežasto tančico, da ne bi mušice nanašale umazanije in da bi se brozga ne nasmetila. Brozga bo kmalu začela vreti: sladkor se bo najprej spreminjal v alkohol, ta pa takoj v ocetno kislino. Spreminjanje tekočine v kis pospešite, če vse skupaj dnevno s prelivanjem prezračite. Seveda bo kis v začetku moten in pred uporabo ga je dobro očistiti s preceditvijo skozi primerno filtrirno platno.

Drobne vesti

Iz Trsta

IZPITI NA OPCINAH

Ravnateljstvo Državnega industrijskega strokovnega tečaja na Opčinah s priključenim III. razredom objavlja, da se bodo vršili popravni izpiti v jesenskem roku 1954 po naslednjem redu:

Za nižji tečajni izpit dne 6. septembra 1954 ob 8. uri 30 minut, čez I. in II. razred dne 6. septembra 1954 ob 8. uri 30 minut. Vpisovanje v I. II. in III. razred bo od 1. do 25. septembra 1954 vsak dan od 10. do 12. ure dopoldne.

Razporedi in podrobna navodila so razvidna na šolski oglasni deski. Vsa potrebna nadaljnja pojava se dobe v tajništvu šole.

Iz Gorice

VPISOVANJE V SREDNJE SOLE

Ravnateljstvo slovenskih srednjih šol v Gorici sporoča, da bo vpisovanje dijakov za šolsko leto 1954/1955 od 1. do 25. septembra vsak dan od 9. do 12. ure. Tajništvi priporočata dijaku, naj z vpisovanjem ne odlašajo do zadnjega dne. S tem ne bo navela in izgube časa.

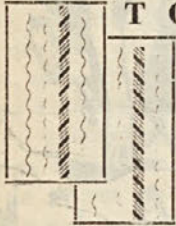
STUDIJSKI TECAJ ZA DUHOVNIKE

je bil v ponedeljek in torek v Alojzijevešču. Na tečaju so obravnavali razna vprašanja iz teologije in sodobne pastoralke. Glavna predavateljca s'a bila gg. dr. Stalcer in dr. Vodopivec, profesorja v Rimu. Udeležencev je bilo nad trideset.

NADŠKOFA NI V GORICI

Nadškof mons. Ambrosi je 28. avgusta odpotoval v Svico, kjer bo vodil devetdnevni o v kapucinski cerkvi v Lokarnu. Za njegove odsotnosti ne bo birne v nadškofijski kapeli. Nadškof ostane v Svici do 8. septembra.

T O V A R N A

Prinčič

KRMIN - CORMONS - TEL. ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje, i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

»Omeniti moram še svojo skrivno obrambo,« je spet povzel; odprl je neko omaro in pokazal vrsto baterij z mnogimi električni mi zvoncei, ki so bili zadaj za steno omare. »Najbolj občutljiva mesta so ponoči spojena s temi zvoncei,« je zmagovalno dejal. »Vsakdo, ki bi poskušal preplezati bodečo žico ali vdreti katera koli vrata, bi spravil dva ali več zvoncev v zvonjenje. Nekoč je zašla krava in tako naredila nepotreben nemir,« je dodal. »in neka brezskrbna vrana nas je ob drugi priliki spravila v popoln strah.« Ponašal se je tako deško — tako živčno živahno in rahločutno — da je bilo težko v njem videti junaka nan-yanške bolnišnice. Zamišljam si lahko le, da se je postavil boksarskemu navalu po robu z enako vnemo, s kakršno bi se srečal z vsemi nepoklicanci, ki bi hoteli na redmoatsko zemljišče. Bila je to nekaka šegava pustolovščina, katere se je kasneje vedno sramoval, kakor se je malce sramoval svojih »utrdb«.

»Toda,« je dejal Smith, »pa vendar ni bil obisk vlomilcev, ki vas je napotil do tako skrbnih previdnostnih ukrepov.«

Eltham je živčno zakašljajal. »Zavedam se, Mr. Smith,« je odvrnil, »da moram biti zdaj, ko sem poklical oblast na pomoč, čisto odkrit z vami. Vlomilec je bil povod, da sem zemljišče krog in krog ogradil, dočim so električne naprave sledile kasneje kot posledica nekaterih kaljenih noči. Moji služabniki so se pričeli vznemirjati zaradi nekoga, ki je prišel, kakor so govorili, po mraku. Nihče ni znal popisati tega nočnega obiskovalca, vendarle smo pa našli njegove sledove, kar moram priznati. Potem sem pa dobil nekakšno, rekel bi, svarilo. Moj položaj je svojevrsten — čisto poseben. Tudi

moja hčerka je videla tistega klateža onstran rimskega zidu in spoznala, da je rumen človek. Tisti pripetljaj v vlakcu, ki je sledil tik za prejšnjim, me je napotil, da sem se obrnil na policijo, dasi nisem hotel vleči stvari v javnost.«

Nayland Smith je stopil k oknu in gledal čez položno livado, na katero so padale sence zasajenega grmičevja. Nekje je žalostno tulil pes.

»Vaše utrdbe navsezadnje niso nezavzetne, kajne?« je vprašal iznenada. »Ko smo šli nocoj gor, nam je Mr. Denby pravil, kako je njegov ovčar pred nekoliko nočmi poginil.«

Duhovnikovo obličje se je stemnilo. »Res je, da nas je to preplašilo,« je priznal. »Tedad sem bil nekaj dni v Londonu in za časa moje odsotnosti je prišel Vernon, ki je privedel s seboj psa. Tisto noč, ko je prispel, je pes lajajoč zdirjal v grmičevje in se potem ni vrnil. Vernon je vzel svetilko in ga šel iskat. Našel ga je med grmovjem negibnega. Uboga žival je imela glavo strašno obtolčeno.«

»Vrata so bila zaklenjena,« je segel v besedo Denby, »in nihče ni mogel zapustiti posestva brez lestve ali pomagača, ki bi mu pomagal. Toda nikjer ni bilo nikakega znaka ali sledu kakega živega bitja. Edwards in jaz sva preiskala sleherni kotiček.«

»Od kdaj ima ta pes zunaj navado tuliti?« je vprašal Smith.

»Od smrti Rexa,« je urno odvrnil Denby.

»To je pa moj buldog,« je pojasnil duhovnik, »in privezan je poset? In vi zametujete njegov na to stran hiše.«

(Nadaljevanje prihodnjič)